

Vissa EU-frågor

Till utrikesutskottet

Utrikesutskottet har berett näringsutskottet tillfälle att avge yttrande över regeringens skrivelser 2001/02:105 om det svenska ordförandeskapet och 2001/02:160 om verksamheten i Europeiska unionen under år 2001 jämte motion 2001/02:U2 med anledning av sistnämnda skrivelse samt motioner om EU från allmänna motionstiderna 2000/01 och 2001/02. Näringsutskottet yttrar sig i de delar som berör näringsutskottets beredningsområde jämte en mer allmän fråga om riksdagens inflytande på EU-arbetet. De berörda yrkandena finns i motionerna 2001/02:U2, 2001/02:K427 (yrkande 11) och 2001/02:U303 (yrkande 11).

Enligt näringsutskottets uppfattning är det väsentligt att riksdagen och utskottet får information om viktiga EU-ärenden i ett så tidigt skede att förutsättningarna att påverka ställningstagandet är en realitet. När det gäller regional- och strukturpolitik hänvisar näringsutskottet till riksdagens tidigare tillkännagivande om EG:s framtida regionalpolitik, vilket medför att det berörda yrkandet i motion 2001/02:U303 (m) får anses vara tillgodosett. Näringsutskottet anser att utrikesutskottet bör avstyrka motionerna 2001/02:U2 (c) och 2001/02:K427 (v) i aktuell del.

Tre avvikande meningar (s; v; mp) har avgivits i frågan om regional- och strukturpolitik.

Skrivelserna

I skrivelse 2001/02:105 lämnar regeringen en redogörelse för det svenska ordförandeskapet i Europeiska unionens ministerråd under första halvåret 2001. I skrivelse 2001/02:160 redogör regeringen för verksamheten i unionen under år 2001 i enlighet med 10 kap. 1 § riksdagsordningen. Skrivelsen behandlar Europeiska unionens övergripande utveckling, det ekonomiska och sociala samarbetet, unionens förbindelser med omvärlden, det rättsliga och inrikes samarbetet samt unionens institutioner.

Motionerna

Den motion som väckts *med anledning av skrivelse 2001/02:160* och som behandlas här är

2001/02:U2 av Marianne Andersson m.fl. (c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen i ett tidigt skede bör förankra beredningen av EU-ärenden i riksdagen och dess utskott.

De motioner som väckts *under allmänna motionstiden* och som behandlas här är följande:

2001/02:K427 av Gudrun Schyman m.fl. (v):

11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen i EU bör verka för att presentera hållbara förslag till lösningar för jordbruks- och strukturfonderna.

2001/02:U303 av Bo Lundgren m.fl. (m):

11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att EU inte skall bli en transfereringsunion.

Näringsutskottet

Inledning

Hösten 1999 tillsatte näringsutskottet fyra arbetsgrupper för fördjupad bevakning av EU-frågorna med vardera fem eller sex ledamöter från partierna samt sekreterare från utskottskansliet. Arbetsgrupperna är utsedda inom områdena Regionalpolitik, Energi, Industri och Inre marknaden. Vidare har det varit en strävan inom näringsutskottet att behandla EU-frågorna på ett visst område integrerat med behandlingen av propositioner och motioner på området.

I skrivelsen om verksamheten i EU återfinns under flera avsnitt frågor inom näringsutskottets (och de nämnda arbetsgruppernas) beredningsområde: den inre marknadens utveckling, näringspolitik, turism, energi, EU:s regional- och strukturpolitik samt den svenska handelspolitiken. Det som sägs i skrivelsen under några av dessa avsnitt har därigenom varit föremål för en mer omfattande bevakning från näringsutskottets sida. Näringsutskottet har – som en följd av utskottets mer fördjupade bevakning – inte funnit anledning att i detta sammanhang redovisa några ställningstaganden med anledning av regeringens skrivelse.

De sakfrågor som näringsutskottet valt att uppmärksamma i yttrandet är därmed uteslutande föranledda av de aktuella motionsyrkandena, vilka dels rör en mer allmän fråga om riksdagens inflytande på EU-arbetet, dels frågor med inriktning på EU:s regional- och strukturfondspolitik.

Riksdagens inflytande på EU-arbetet

Motionen

I kommittémotion 2001/02:U2 (c) begärs ett tillkännagivande om att regeringen i ett tidigt skede bör förankra beredningen av EU-ärenden i riksdagen och dess utskott. Enligt riksdagsordningen skall regeringen fortlöpande informera riksdagen om vad som sker inom ramen för samarbetet i EU. Motionärerna anför att vissa försök har gjorts i riksdagen men att ett framgångsrikt arbete också förutsätter att regeringen tar riksdagens strävan efter delaktighet på allvar. Parlamentarikerna måste i ett tidigare skede än i dag få ta del av information och material och därigenom kunna påverka den politiska utvecklingen. Enligt motionärerna bör regeringen i fortsättningen lägga ökad vikt vid den tidiga förankringsprocessen, inklusive diskussioner med berörda utskott om vitböcker och samråd med riksdagen angående regeringstjänstemäns arbete i gemensamma arbetsgrupper m.m.

Vissa kompletterande uppgifter

Baserat på Riksdagskommitténs huvudbetänkande – Riksdagen inför 2000-talet – framlade riksdagsstyrelsen i början av år 2001 olika förslag rörande riksdagsarbetet. Bland annat tas behovet av förändringar i riksdagens organisation och arbetssätt upp i syfte att stärka riksdagens ställning när det gäller arbetet med EU-frågor. Förslaget till riksdagen behandlades i konstitutionsutskottets betänkande 2000/01:KU23.

Konstitutionsutskottet tillstyrkte riksdagsstyrelsens förslag om riktlinjer för riksdagens arbete med EU-frågorna. Utskotten skall enligt riktlinjerna ha en stark roll i detta arbete. EU-frågorna bör ingå som en integrerad del av utskottens ärendehantering. Samtliga utskott bör upprätta en promemoria över EU-frågorna på sitt beredningsområde och EU-nämnden bör fortsätta att verka enligt den praxis som utvecklats. Vidare instämde konstitutionsutskottet i bedömningen att samtliga vit- och grönböcker bör bli föremål för faktapromemorior och att regeringen bör skicka riksdagen kopior av sina remissvar till kommissionen. Regeringen bör vidare för riksdagen redovisa expertkommittéerna inom kommissionen samt verkställighetskommittéerna. Utskotten bör få information från regeringen om vilka frågor som behandlas under ett visst lands ordförandeskap. Konstitutionsutskottet tillstyrkte att riksdagsordningen inte skall innehålla ett krav på synnerliga skäl för att EU-nämnden skall hålla offentlig utfrågning samt att det i riksdagsordningen införs en bestämmelse att regeringen skall redovisa sitt agerande i EU för riksdagen. Riksdagen ställde sig bakom konstitutionsutskottets uppfattning i dessa frågor.

I regeringens skrivelse om EU:s framtidsfrågor (skr. 2001/02:115) redogör regeringen för konventet om EU:s framtid, vilket skall förbereda nästa regeringskonferens, och vissa av de framtidsfrågor som kan komma att debatteras i konventet. Bland annat redovisas (s. 13) att frågan om de nationella parla-

mentens roll alltmer kommit i fokus under senare år. Det har framförts att de folkvalda parlamentarikerna skulle kunna bidra till att skapa en mer direkt förbindelse mellan medborgarna och EU. Samtidigt finns det en önskan i de nationella parlamenten att involveras mer i EU:s beslutsprocess, redovisar regeringen.

Vissa argumenterar för att de nationella parlamenten skall ges en starkare ställning i styrningen av sina regeringars EU-politik, sägs det vidare i den nämnda skrivelsen. Detta kan exempelvis ske genom regelbunden behandling av EU-ärenden i de nationella parlamentens utskott. Andra har föreslagit att en stadga för de nationella parlamenten bör fastställa minimikrav för den nationella parlamentariska kontrollen, informeras det. De svenska utgångspunkterna är enligt regeringen att de nationella parlamentens arbete med EU-politiken i medlemsstaterna och kontroll av deras regeringars agerande bidrar till att ge EU:s beslut nödvändig legitimitet. Inflytande för de nationella parlamenten uppnås bäst genom granskning av regeringarnas agerande i rådet, menar regeringen. De nationella parlamenten måste ges bästa möjliga förutsättningar att utföra detta arbete. Om nya former för de nationella parlamentens medverkan skapas, bör dessa ha nära anknytning till parlamentens dagliga arbete, skriver regeringen. Vidare sägs det att kompetens inte skall kunna flyttas från nationell till europeisk nivå utan att detta har godkänts av nationella parlament.

Inger Strömbom (kd) har nyligen ställt en fråga till statsminister Göran Persson om samarbetet mellan regering och riksdag i EU-frågorna (fr. 2001/02:884). Mot bakgrund av önskemålet att riksdagen skulle kunna delta i utvecklingen av den svenska Europapolitiken på ett tidigare stadium och på ett mer engagerat sätt frågade Inger Strömbom om vilka samarbetsformer som regeringen vill föreslå för att möjliggöra detta.

I sitt svar pekade utrikesminister Anna Lindh på att regeringen fullgör sin informationsplikt genom att till riksdagen löpande överlämna faktapromemorior om kommissionsförslag som gäller viktigare grönböcker, vitböcker (med konkreta förslag) eller väsentliga ändringar i regelsystemet. Detta ger utskotten och EU-nämnden möjlighet att på ett tidigt stadium identifiera och bevaka frågorna. Fram till 21 mars 2002 hade regeringen överlämnat ett sjuttiofå faktapromemorior till riksdagen, redovisade utrikesministern. Utskotten har enligt riksdagsordningen att följa arbetet inom sina respektive områden; regeringen är skyldig att informera utskottet om arbetet inom dess arbetsområde, vilket enligt utrikesministern fortlöpande sker vid möten och genom att material överlämnas. Vidare erinrades om att riksdagen använder sig av tillkännagivanden till regeringen och yttranden från utskotten till EU-nämnden för att framföra sin ståndpunkt. Utrikesministern ansåg att den svenska modellen ger en bild av ett väl utvecklat samarbete mellan regering och riksdag, där riksdagen har goda möjligheter att medverka i utarbetandet av den svenska ståndpunkten. Avslutningsvis sade hon att regeringen välkomnar ett ökat samarbete med riksdagen i EU-frågor.

Här kan också noteras att handläggningsreglerna i det danska Folketinget jämfört med riksdagen innebär större möjligheter till inflytande på EU-politiken från Folketingets sida. I Danmark kan fackutskotten och Europautskottet – på Folketingets vägnar – yttra sig gemensamt till kommissionen. Ett exempel på senare tid (februari 2002) är ett gemensamt yttrande från Folketingets Europautskott och energipolitiska utskott angående kommissionens grönbok om en europeisk strategi för trygg energiförsörjning. I detta yttrande framgår även vilka partier i Folketinget som har anmält avvikande meningar till majoritetens uttalande.

Näringsutskottets ställningstagande

För att närmare kunna följa utvecklingen när det gäller EU-frågorna har näringsutskottet för sin del inrättat EU-grupper för vissa områden. De fyra EU-grupperna har ansvar för områdena Energi, Industri (inkl. vissa forskningsfrågor), Inre marknaden och Regionalpolitik. Varje grupp består av fem eller sex ledamöter samt från kansliet en handläggare och en assistent. Vidare har näringsutskottet nyligen beslutat att pröva ett system med en s.k. rapportör för viktiga EU-ärenden, t.ex. en grönbok. Till rapportör väljs en ledamot som har till uppgift att ta ett särskilt ansvar för att hålla frågorna aktuella. Näringsutskottet får också regelmässigt information av regeringsföreträdare om EU-frågorna inom näringsutskottets ansvarsområden. Dock finns det utrymme att öka riksdagens kontakt med och inflytande på viktiga EU-frågor. Näringsutskottet ser därför med sympati på ambitionerna att öka riksdagens delaktighet i EU-arbetet i enlighet med vad som förordas i motion 2001/02:U2 (c).

Näringsutskottet vill framhålla betydelsen av att parlamentarikerna på ett bättre sätt än i dag kan tränga in i EU-frågor av vikt och i högre utsträckning vara med i den allmänna diskussion som bör föregå ställningstaganden till olika förslag från i första hand kommissionen. Som framgår ovan har utrikesminister Anna Lindh redogjort för de olika informations- och kontaktytor som finns mellan regeringen och riksdagen när det gäller EU-frågorna, bl.a. genom faktapromemorior, direkt information från regeringen till utskotten och kontakter i samband med riksdagens tillkännagivanden och yttranden. Hon har också uttryckt att regeringen välkomnar ett ökat samarbete med riksdagen i EU-frågor.

Liksom regeringen är näringsutskottet positivt till ett ökat sådant samarbete. En grund bör vara att såväl riksdagen internt som regeringen analyserar behoven av och möjligheterna till ett ökat samarbete. Såväl formella som informella samarbetsmöjligheter bör beaktas. Även riksdagen bör således internt fortsätta beredningen av denna fråga.

Enligt näringsutskottets uppfattning är det väsentligt att riksdagen och utskotten får information om viktiga EU-ärenden i ett så tidigt skede att förutsättningarna att påverka ställningstagandet är en realitet. Det måste också förutsättas att en öppen debatt kan föras och att hanteringsreglerna hos riksdag och regering är sådana att nya ”umgängesformer” kan tillåtas växa fram.

Grön- och vitböcker från kommissionen bör enligt utskottets mening få en ökad publicitet jämfört med i dag. Ett sätt att gå till väga skulle kunna vara en redovisning från regeringens sida i riksdagens kammare om innehållet i viktigare sådana kommissionsdokument i syfte att inleda en offentlig diskussion och starta en process när det gäller att överväga inriktningar och förslag. Med en ökad offentlig diskussion om förslagen minskar risken för ”ett demokratiskt underskott”. En redovisning i god tid av de problem och regler som tas upp i grön- och vitböcker får också fördelen att såväl ledamöter som utskottstjänstemän blir mer pålästa, vilket underlättar arbetet allt framgent. Det är också angeläget att utskotten i hanteringsprocessens nästa steg bereds tillfälle att ta del av utkast till regeringens remissvar över det aktuella dokumentet.

Efter det att en öppen diskussion kommit till stånd och riksdagen haft både formella och reella möjligheter att reagera anser näringsutskottet att det är regeringens ansvar att följa frågorna in i EU:s olika institutioner.

I allt väsentligt vill näringsutskottet sålunda ansluta sig till de ambitioner som ligger bakom motionärernas förslag. Näringsutskottet förutsätter att ansträngningarna i fråga om att öka samarbetet mellan riksdagen och regeringen fortsätter och avstyrker därmed motion 2001/02:U2 (c).

Regional- och strukturpolitik

Motionerna

Moderata samlingspartiet varnar i motion 2001/02:U303 för en utveckling som innebär att EU blir en transfereringsunion med beskattningsrätt. Nyttan av EU för medlemsländerna ligger inte i att unionen delar ut bidrag på skattebetalarnas bekostnad, anser motionärerna. Fusk och bedrägerier kan också följa i spåren av bidrag som delas ut, och detta är allvarligt såväl av ekonomiska skäl som för att det uppluckrar samhällsmoralen, anför det.

I Vänsterpartiets motion 2001/02:K427 redovisas att EU:s utvidgning kommer att ställa EU inför betydande omvälvningar och spänningar. Efter utvidgningen skulle exempelvis bidragen från Sammanhållningsfonden endast utgå till ett av de nuvarande medlemsländerna, nämligen Grekland. Lösningen kan enligt motionärerna ligga i att strukturfonderna och Sammanhållningsfonden avvecklas på EU-nivå. Fördelen med fonderna från EU:s sida är att systemet skapar ett beroendeförhållande mellan bidragsmottagare och EU. Nackdelen är att fonderna inte anses särskilt effektiva. Motionärerna hänvisar till en rapport från Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi (ESO), i vilken det hävdas att nyttan med strukturfondssystemet i utjämnande syfte är svår att bevisa. Enligt motionärerna är det viktigt att Sverige nu driver på och presenterar hållbara lösningar inom det finansiella perspektivets ramar i fråga om strukturfonderna samtidigt som kandidatländerna inte diskrimineras.

Vissa kompletterande uppgifter

Genom överenskommelsen i Berlin år 1999 om EG:s budget för perioden 2000–2006 fastställde Europeiska rådet strukturfondernas storlek till 0,45 % av bruttonationalprodukten (BNP) i en union som år 2006 förväntades bestå av 21 medlemsländer.

I årsboken om EU (skr. 2001/02:160) redovisas att den gemensamma regional- och strukturpolitiken är det viktigaste instrumentet för att minska obalanserna och skillnaderna i ekonomisk utveckling mellan regionerna och på så sätt skapa en högre grad av social och ekonomisk sammanhållning inom unionen. Dessutom är minskande regionala skillnader en nödvändighet om alla regioner inom unionen till fullo skall kunna dra nytta av den inre marknaden och andra tillväxtinriktade åtgärder, sägs det i årsboken.

I januari 2001 presenterade kommissionen den andra rapporten om ekonomisk och social sammanhållning (Ett enat Europa, solidaritet mellan folken, regional mångfald – andra rapporten om ekonomisk och social sammanhållning). Rapporten har karaktären av en grönbok för att stimulera en debatt om de riktlinjer som skall fastställas för sammanhållningspolitiken i en utvidgad union inför nästa programperiod efter år 2006. Rapporten saknar förslag till beslut. Den andra sammanhållningsrapporten lyfter fram flera stora förändringar som kommer att ligga till grund för nästa programperiod efter år 2006:

- en betydande ökning av sociala, ekonomiska och regionala skillnader som följer av utvidgningen,
- långtgående effekter av pågående sociala och ekonomiska tendenser som globaliseringen,
- den radikala omformningen av den europeiska ekonomin till kunskapsbaserade aktiviteter samt
- förändringen av ålderssammansättningen hos befolkningen.

Under år 2001 anordnade kommissionen med anledning av rapporten ett s.k. sammanhållningsforum med deltagare från medlemsstaterna och kandidatländerna. Sverige höll ett anförande i egenskap av rådets ordförande. Rapporten diskuterades också vid en nationell hearing med representanter från myndigheter, lokala och regionala organ samt organisationer. Sverige ansvarade under sitt ordförandeskap för en konferens i Lycksele om regional avfolkning som en utmaning för strukturpolitiken.

I årsboken redovisas att en tredje sammanhållningsrapport med förslag till den framtida strukturpolitiken efter år 2006 kan förutses till år 2004.

Den tidigare nämnda ESO-rapporten, Bra träffbild fast utanför tavlan – en ESO-rapport om EU:s strukturpolitik (Ds 2000:60), tar upp alla de osäkerhetsfaktorer som gör att det är svårt att utvärdera effekterna av strukturpolitiken. Bland annat är det en iakttagelse att kostnadssidan är frånvarande. Om stora resurser kanaliseras via EU:s budget till specifika ändamål i stödregioner, borde en balanserad övergripande utvärdering rimligen beakta inte bara de stimulanseffekter som dessa subventioner åstadkommer utan också de dämpande verkningar som uppstår genom utflödet av resurser från nettobetallarna.

I rapporten sägs sammanfattningsvis att även om många separata insatser varit mycket framgångsrika går det inte att veta om det finns något samband mellan dessa framgångar och det övergripande målet för strukturpolitiken att åstadkomma konvergens eller utjämning mellan olika regioner och länder inom EU. Några tydliga konvergens effekter har inte kunnat påvisas.

I december 2001 gjorde riksdagen på näringsutskottets förslag (bet. 2001/02:NU2) ett tillkännagivande till regeringen om EG:s framtida regionalpolitik. Utskottet anförde följande (s. 20):

EG:s regionalpolitik är omodern och i behov av kraftfulla reformer. Detta aktualiseras inte minst med anledning av den kommande utvidgningen. Utskottet menar att det är viktigt att en reform kommer till stånd inför nästa programperiod trots att det finns ett motstånd mot detta. Reformen måste innebära att regionalpolitikens inriktning ändras och att dess omfattning minskas. Regionalstödet till de nuvarande medlemsländerna måste därför tydligt reduceras till förmån för kandidatländerna. I de fall EU ekonomiskt skall stödja olika regioner för att därigenom gynna tillväxt och utveckling bör det vara frågan om regioner som ligger väsentligt under genomsnittet i unionen vad gäller levnadsstandard och medelinkomst. Utformningen av dagens system innebär att medel bara flyttas runt i systemet. Detta ökar risken för korruption. Ett sätt att motverka detta kan vara att medlemsländerna kompenseras genom en avräkning på medlemsavgiften i stället för att som i det nuvarande systemet betala in medel till EU för att sedan få tillbaka dem i form av strukturstöd. Utskottet anser att Sverige måste motverka att EU i en allt högre grad utvecklas till en transfereringsunion där medlemsländerna betalar in pengar till EU för att sedan få tillbaka dem i form av strukturstöd. Det bör därför i första hand vara medlemsstaterna själva som ansvarar för sina regioner. Beslutsfattandet måste dessutom präglas av långtgående decentralisering, vilket bl.a. innefattar att ett underifrånperspektiv i högre utsträckning bör anläggas.

EU kan och skall inte stödja allt. Därför måste gemenskapens regionalpolitik i en större utsträckning än för närvarande vara koncentrerad till tydliga mål. EU har bl.a. en viktig roll när det gäller att stödja gränsöverskridande åtgärder för att främja regionalt samarbete. Det gäller inte minst mellan länder som tidigare varit i konflikt med varandra eller på annat sätt har spända relationer. Särskilt viktigt är att stödja samarbete över gränser mellan kandidatländer och deras grannländer, som exempelvis mellan Baltikum och Ryssland.

Utskottet anser även att ytterligare åtgärder måste vidtagas för att kraftfullt förbättra kontrollen och möjligheten att beivra fusk. Det är även viktigt att regelverket reformeras, vilket bl.a. innefattar att det görs enklare och mer entydigt. Byråkrati och ineffektivitet måste motverkas.

Utskottet föreslår att riksdagen i ett uttalande till regeringen ställer sig bakom det nu anförda.

I en reservation (s, v) gjordes följande ställningstagande (s. 44):

Riksdagen har vid flertal tillfällen uttalat att integrationen av länderna i Central- och Östeuropa med europeiska politiska och ekonomiska strukturer är ett övergripande mål för unionens medlemsländer. Sverige stöder dessutom aktivt EU:s östutvidgning. I samband med behandlingen våren 2001 av en proposition om Sveriges utvecklingssamarbete med Central- och Östeuropa (prop. 2000/01:119) underströk utrikesutskottet (bet. 2000/01:UU9) vikten av att de länder som inte nu är aktuella för EU-

medlemskap så långt som möjligt engageras i ett omfattande och nära samarbete med EU och med unionens medlemsländer.

Enligt vår mening står det klart att det framöver kommer att krävas reformer av EG:s struktur- och regionalpolitik. Behovet av en ökad effektivitet när det gäller användningen av strukturfondsmedlen är en drivkraft i detta sammanhang. En annan drivkraft är självfallet den planerade utvidgningen av unionen. I det sistnämnda ligger inte minst att beakta den stora ökningen av sociala, ekonomiska och regionala skillnader som följer av utvidgningen. EG-kommissionens andra sammanhållningsrapport, som tidigare refererats till, visar tydligt att avstånden mellan de svagaste och de rikaste regionerna kommer att fördubblas genom utvidgningen. Dessa problem måste noggrant beaktas. Beslutsfattandet måste dessutom präglas av långtgående decentralisering, vilket bl.a. innefattar att ett underifrånperspektiv i högre utsträckning bör anläggas.

När det gäller utformningen av den framtida sammanhållningspolitiken anser vi att det är viktigt att en bred och öppen diskussion förs om utformningen av gemenskapens struktur- och regionalpolitik. Dialogen måste föras på flera plan. I detta sammanhang vill vi även understryka vikten av regional förankring i denna dialog. Den ovan nämnda sammanhållningsrapporten som kommissionen framlagt anser vi utgör en bra grund för den fortsatta diskussionen om den framtida struktur- och regionalpolitiken. Rapporten spänner över ett brett område och belyser ett antal relevanta effekter av den planerade utvidgningen. Vi vill emellertid inte föregripa denna dialog och menar att det i nuläget är för tidigt att i detalj ta ställning till hur den framtida politiken bör utformas.

När EU-kommissionären för regionalpolitik, Michel Barnier, nyligen var på besök i Sverige redovisade han att i Tyskland och Nederländerna finns synpunkten att EU:s regionalpolitik kan avskaffas. De som hävdar denna inställning vill bara ha kvar stöd till de allra fattigaste länderna enligt kommissionären.

Sådana synpunkter framkommer också i en rapport av en interdepartemental policystudiegrupp i Nederländerna (The financing of the EU structural policy in the context of the enlargement of the EU). I sammanfattningen sägs att även bortsett från de finansiella problemen är tiden inne att reformera strukturfondspolitiken. Fokus bör inte längre ligga på regionala skillnader i välstånd utan den avgörande faktorn bör vara landets relativa position i fråga om välstånd.

Olika alternativ presenteras i rapporten, bl.a. åternationaliseringsalternativet av regionalpolitiken (Re-nationalisation of the structural policy). Rundgången av pengar mellan de rika länderna bör komma till ett slut, anser gruppen. Åternationaliseringsalternativet innebär att ett rikt land (nettobidragsland) avsäger sig strukturfondspengar från EU och slutar betala in motsvarande belopp inom ramen för EU-avgiften. Landets nettobidrag till EU förblir detsamma och stöd till andra länder påverkas inte av metoden. I och med att strukturfondsmedlen uteblir kommer även beloppen för medfinansiering att bli tillgängliga för landets egna prioriteringar, t.ex. landets nationella regionalpolitik. Andra alternativ som presenteras i rapporten är sammanhållningsalternativet (Cohesion Approach) och blandalternativet (Mixed approach). I

Sammanhållningsalternativet har endast stater som ligger under EU:s genomsnitt i välstånd möjlighet att få strukturfondsstöd. Blandalternativet kan ses som ett kompromissalternativ, där även länder som ligger på en välståndsnivå motsvarande 90–100 % av EU-genomsnittet kan få strukturfondsbidrag till regioner som är fattiga (t.ex. under 75 % av EU:s genomsnitt).

Rapportens slutsats är att Nederländerna, med en given nivå på stödet till de nya medlemsstaterna, tycks vara bäst betjänt av en genomgripande reform i linje med något av de två senare alternativen. Rapporten har – tillsammans med den nederländska regeringens synpunkter på rapporten – vidarebefordrats till landets parlament.

I detta sammanhang kan vidare noteras att näringsutskottet i dagarna – på förslag från näringsutskottets EU-grupp för regionalpolitik – har arrangerat en offentlig utfrågning inför EU:s framtida regionalpolitik. EU-gruppens uppgift är att informera sig, företa studieresor och ta egna initiativ när behov uppstår. Med utgångspunkt i den andra sammanhållningsrapporten initierade EU-gruppen den offentliga utfrågningen med avsikten att olika svenska intressen skulle redovisas och diskuteras. Företrädare för såväl kommissionen som statliga organ, företagsintressen, forskning, arbetsmarknadsparter och vissa organisationer var inbjudna att delta i utfrågningen.

Näringsutskottets ställningstagande

Näringsutskottet vidhåller sin uppfattning från december 2001 om EG:s framtida regionalpolitik. Som framgår av föregående redovisning gjorde riksdagen då på utskottets förslag (bet. 2001/02:NU2) ett tillkännagivande till regeringen om inriktningen av EG:s framtida regionalpolitik. Innebörden av utskottets ställningstagande var och är att EG:s regionalpolitik måste reformeras, inte minst med hänsyn till den kommande utvidgningen. Det är varken möjligt eller önskvärt att bibehålla de nuvarande reglerna när kandidatländerna med en levnadsstandard och medelinkomst väsentligt under genomsnittet i unionen kommer in som medlemmar. För att möjliggöra ett strukturfondsstöd till de minst utvecklade länderna bör således systemet reformeras i den riktningen att de rika länderna får en viss reduktion av medlemsavgiften till EU och att samtidigt större delen av strukturfondsstödet till de rika länderna faller bort. I nästa period bör enligt näringsutskottets mening strukturfondsstödet i första hand gå till ansökarländerna, andra EU-länder som ligger väsentligt under genomsnittet och till gränsöverskridande projekt oavsett länder.

På detta sätt går det att undvika att pengar bara flyttas runt i systemet med åtföljande risker för korruption. Likaså kan minskad rundgång av pengar leda till lägre administrationskostnader.

Som näringsutskottet berört i det nämnda betänkandet bör det i första hand vara medlemsstaterna själva som – i enlighet med subsidiaritetsprincipen – ansvarar för regionalpolitiska insatser inom det egna landet. Detta innebär också att näringsutskottet stöder en långgående decentralisering, vilken bl.a. innefattar att ett underifrånperspektiv i högre utsträckning måste anläggas. Nuvarande system med dels nationell regionalpolitik inklusive stödområden

och stödinriktning, dels EU:s strukturfondssystem inklusive strukturfondsområden och regelverk får också anses vara svåröverskådligt. En minskning av strukturfondspolitiken till förmån för den nationella regionalpolitiken i de rika länderna skulle således innebära fördelen att transparensen i systemet ökar.

Enligt näringsutskottet är det glädjande att flera av de nuvarande EU-länderna har börjat överväga en utveckling till förmån för åternationalisering av regionalpolitiken. Diskussionen på detta område har bara börjat. Näringsutskottet menar att den ovan redovisade offentliga utfrågningen inför EU:s framtida regionalpolitik var ett viktigt led i en öppen diskussion om den svenska inställningen inför den programperiod som inleds år 2007.

För mindre än ett halvår sedan gjordes alltså ett tillkännagivande till regeringen rörande EG:s framtida regionalpolitik. Näringsutskottet, som i dag har samma principiella inställning, hänvisar utrikesutskottet till det gjorda tillkännagivandet och anser därmed att motion 2001/02:U303 (m) i aktuell del är tillgodosedd. Motion 2001/02:K427 (v) bör avstyrkas av utrikesutskottet.

Stockholm den 25 april 2002

På näringsutskottets vägnar

Per Westerberg

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Per Westerberg (m), Barbro Andersson Öhrn (s), Reynoldh Furustrand (s), Sylvia Lindgren (s), Lennart Beijer (v), Göran Hägglund (kd), Karin Falkmer (m), Nils-Göran Holmqvist (s), Ola Karlsson (m), Karl Gustav Abramsson (s), Ola Sundell (m), Ingegerd Saarinen (mp), Åke Sandström (c), Eva Flyborg (fp), Anne Ludvigsson (s), Lennart Värmbö (v) och Harald Bergström (kd).

Avvikande meningar

1. Regional- och strukturpolitik

Barbro Andersson Öhrn (s), Reynoldh Furustrand (s), Sylvia Lindgren (s), Nils-Göran Holmqvist (s), Karl Gustav Abramsson (s) och Anne Ludvigsson (s) anser att näringsutskottets ställningstagande i avsnittet om regional- och strukturpolitik bort ha följande lydelse:

Liksom tidigare anser vi att det står fullkomligt klart att det kommer att krävas en reformering av EU:s struktur- och regionalpolitik. Inte minst den kommande utvidgningen, med de stora sociala, ekonomiska och regionala skillnader som följer därav, medför att förändringar måste diskuteras och förberedas. Vi har i dessa frågor samma uppfattning som redovisas i en reservation (1) i näringsutskottets betänkande 2001/02:NU2, vilken har citerats i det föregående.

I reservationen har vi bl.a. uttryckt att det är viktigt att en bred och öppen diskussion förs om utformningen av gemenskapens struktur- och regionalpolitik och att den nämnda sammanhållningsrapporten utgör en bra grund för en dialog. Emellertid var tiden inte mogen att i detalj ta ställning till hur den framtida politiken bör utformas.

Inte heller i dagsläget är tiden mogen att i detalj ta ställning till den kommande politiken på strukturfondsområdet. Däremot kan konstateras att den nödvändiga dialogen nu har kommit i gång på allvar, bl.a. genom det initiativ som tagits av näringsutskottets EU-grupp för regionalpolitik att anordna en offentlig utfrågning inför EU:s framtida regionalpolitik. Vi ser fram emot en fortsatt dialog, som förs på olika plan. Det gäller att uppnå en rimlig lösning på frågor om bl.a. finansiering, sammanhållningspolitik, effektivitet och legitimitet i systemet. Inte minst vill vi betona att effektivitetsfrågorna i högre grad bör beaktas, såväl när det gäller användningen av strukturfondsmedlen som när det gäller systemet i sin helhet. Med hänsyn till att riskerna för korruption och misshushållning inte är obetydliga i dag måste i ett utvidgat EU strukturfondssystemet vara upplagt så att dessa risker minimeras.

Med hänvisning till vad som anförts föreslår vi att utrikesutskottet avslår de här aktuella motionerna.

2. Regional- och strukturpolitik

Lennart Beijer (v) och Lennart Värmby (v) anser att näringsutskottets ställningstagande i avsnittet om regional- och strukturpolitik bort ha följande lydelse:

Liksom tidigare anser vi att det står fullkomligt klart att det kommer att krävas en reformering av EU:s struktur- och regionalpolitik. Inte minst den kommande utvidgningen, med de stora sociala, ekonomiska och regionala skillnader som följer därav, medför att förändringar måste diskuteras och

förberedas. Vi har i dessa frågor samma uppfattning som redovisas i en reservation (1) i näringsutskottets betänkande 2001/02:NU2, vilken har citerats i det föregående.

I reservationen har vi bl.a. uttryckt att det är viktigt att en bred och öppen diskussion förs om utformningen av gemenskapens struktur- och regionalpolitik och att den nämnda sammanhållningsrapporten utgör en bra grund för en dialog. Emellertid var tiden inte mogen att i detalj ta ställning till hur den framtida politiken bör utformas.

Inte heller i dagsläget är tiden mogen att i detalj ta ställning till den kommande politiken på strukturfondsområdet. Däremot kan konstateras att den nödvändiga dialogen nu har inletts, bl.a. genom det initiativ som tagits av näringsutskottets EU-grupp för regionalpolitik att anordna en offentlig utfrågning inför EU:s framtida regionalpolitik. Vi ser fram emot en fortsatt dialog, som förs på olika plan. I likhet med uppfattningen i motion 2001/02:K427 (v) anser vi att lösningen bör sökas i en ny struktur som innebär att strukturfonderna och Sammanhållningsfonden avvecklas på EU-nivå. Fonderna medför nämligen ett skadligt beroendeförhållande mellan bidragsmottagarna och EU. Detta kan exempelvis leda till att för- och nackdelar inom strukturfondssystemet inte ses med helt objektiva ögon från vare sig bidragsmottagarnas eller EU:s sida. Som redovisats i det tidigare har det heller inte varit möjligt att bevisa att strukturfondssystemet faktiskt har lett till en utjämning av välståndet mellan olika regioner och länder.

Det är viktigt att dialogen nu intensifieras i Sverige. Bland annat gäller det att få fram finansiellt hållbara lösningar, som innebär att kandidatländerna inte utsätts för diskriminering.

Med hänvisning till vad som anförts föreslår vi att utrikesutskottet tillstyrker motion 2001/02:K427 (v) i aktuell del och avstyrker motion 2001/02:U303 (m) i aktuell del.

3. Regional- och strukturpolitik

Ingegerd Saarinen (mp) anser att näringsutskottets ställningstagande i avsnittet om regional- och strukturpolitik bort ha följande lydelse:

På flera punkter har jag samma uppfattning som utskottet redovisade i sitt betänkande 2001/02:NU2. Som framgår av den tidigare redovisningen gjorde riksdagen på utskottets förslag (bet. 2001/02:NU2) ett tillkännagivande till regeringen om inriktningen av EG:s framtida regionalpolitik. Innebörden av utskottets ställningstagande var och är att EG:s regionalpolitik måste reformeras, inte minst med hänsyn till den kommande utvidgningen. Det är varken möjligt eller önskvärt att bibehålla de nuvarande reglerna när kandidatländerna med en levnadsstandard och medelinkomst väsentligt under genomsnittet i unionen kommer in som medlemmar.

För att möjliggöra ett strukturfondsstöd till de minst utvecklade länderna efter utvidgningen måste systemet reformeras. De finansiella frågorna måste lösas på ett – för alla EU-medlemmar – rimligt sätt. Enligt min uppfattning

bör lösningen sökas i den riktningen att EU får viss beskattningsrätt när det gäller koldioxidskatt och andra miljöskatter. Vidare är det väsentligt ur sammanhållningssynpunkt att länder som ligger väsentligt under EU:s medelinkomst även fortsättningsvis kan få ett nettobidrag från EU.

Enligt min mening är det glädjande att den offentliga diskussionen om den svenska inställningen inför den programperiod som inleds år 2007 nu intensifieras. Den tidigare redovisade offentliga utfrågningen inför EU:s framtida regionalpolitik var ett led i en sådan diskussion.

Med hänvisning till vad som anförts föreslår jag att utrikesutskottet avstyrker de här aktuella motionerna.